

en daar op te frisschen of te vernieuwen, al zou men bijv. hier ongaarne gemist hebben, dat in plaats van op het gewicht van de z.g.n. chloride proef in de urine voor de prognose der pneumonie, nog weer op het goed bekijken van de tong was opmerkzaam gemaakt. Zoo ook hadden wij gaarne melding zien gemaakt van een complicatie, die na influenza-pneumoniën nog al eens gezien wordt, nl. de bronchiectasiën. REITTER is een warm voorstander van den omslag volgens PRIESSNITZ bij de behandeling der pneumonie. Hier te lande is de geestdrift daarvoor wel wat geluwd; menigeen zal zijn patiënten niet gaarne met verwisseling daarvan om het halve of heele uur, zooals REITTER voorstelt, willen vermoeien, noch hun den dikwijls benauwendenden omslag willen opdringen. Als geneesmiddel beveelt REITTER zeer aan de campher, het kinine; het eerste als injectie voor de vorming van z.g.n. campherdepôts, het tweede intraveneus toegediend om een goede functie van het periphere vaatstelsel te bevorderen. De ervaring omtrent dit laatste zal ten onzent niet zoo groot zijn. Bepaald oneens kan men het met den schrijver zijn inzake de toediening van narcotica, die hij slechts bij uiterste noodzaak bij pneumoniën wil geven. Morphine bij pijn of middelen, die den te lastigen hoestprikkel doen bedaren, werken zonder twijfel heilzaam; theoretische overweging van onjuist te handelen door den hoestprikkel te onderdrukken wegen niet op tegen de rust, die men den lijder verschaft, waardoor zeker het hart gespaard wordt en de patiënt de moeilijke dagen doorstaat. Dat alcohol (behalve dan bij potatoren) voor de behandeling der pneumonie als overbodig wordt beschouwd, kan met instemming begroet worden.

Bij de behandeling der pleuritis exsudativa staat de schrijver op het juiste standpunt, niet te snel tot ontleding door punctie van het exsudaat over te gaan; verder blijkt hij bij deze ziekte, die hij als bijna uitsluitend van tuberculeusen aard beschouwt, een groot voorstander der tuberculine-therapie te zijn; deze laatste is echter ook bij ons minder in zwang. Juist omdat de bespreking der behandeling tot critisch beschouwen aanleiding geeft, zal kennisneming van dit boekje ook tot voordeel kunnen zijn.

J. LANKHOUT.

Medizinische Praxis, Sammlung für ärztliche Fortbildung,
Band VII. *Der Sogenannte Rheumatismus*, von Prof. Dr.
JULIUS BAUER. THEODOR STEINKOPFF 1929. Dresden en
Leipzig, 136 bldz. 16 afbeeldingen (Röntgenphoto's). Prijs:
9 mark, geb. 10.50 mark.

Dit werkje is bedoeld voor den huisarts, die zoo dikwijls met de „zoogenaamde” rheumatiekpatiënten te maken heeft. Rheumatismus, een diagnose, die veel misbruikt wordt, aan welke zoo moeilijk een eigen begrip is toe te kennen. Om dit te doen uitkomen spreekt prof. J. BAUER steeds over den „zoogenaamden rheumatismus” en gaat eerst in een algemeen deel de begripsbepaling, de localisatie, de pathologische anatomie en de pathogenesis na, om daarna in een specieel deel de verschillende ziekten te bespreken, die tot den „zoogenaamden rheumatismus” zijn te rekenen.

Van elke aandoening wordt de kliniek gegeven, de aetiologie besproken met behulp van de nieuwste literatuur en de jongste onderzoekingen en tenslotte worden de verschillende therapeutische maatregelen aangegeven, waarbij schrijver uit zijn persoonlijke ervaring veel nuttige wenken geeft. Het groote gebied der ontstekingsachtige, der degeneratieve en der „anatomisch op het oogenblik nog niet te verklaren” vormen heeft BAUER op een niet te uitgebreide wijze behandeld, waardoor het geheel overzichtelijk en leerrijk is.

H. VAN WELY.

Dr. WILHELM FLASKAMP, (Sonderbände zur Strahlentherapie). *Ueber Röntgeschäden und Schäden durch radioaktive Substanzen, ihre Symptome, Ursachen, Vermeidung und Behandlung.* Berlin 1930. URBAN und SCHWARZENBERG. Prijs: 30 Mark., geb. 34 Mark.

Uit den omvang van dit boek — meer dan 300 bladzijden — blijkt, dat een uitgebreide studie van het behandelde onderwerp gemaakt is. Het boek geeft dan ook inderdaad meer dan een droge opsomming; de beschadiging door straling is op allerlei wijzen bestudeerd en kritisch beschouwd, en dient als grondslag om meer kennis te verkrijgen van de biologische oorzaken hiervan. Niet alleen zijn daarvoor de zoo gevreesde huidverbrandingen gebruikt, ook de veranderingen aan inwendige organen, slijmvliezen, klieren, capillairen, bloed en lymfhe, en de afwijkingen in ontwikkeling en groei zijn nauwkeurig bestudeerd.

Daar de kliniek niet voldoende gaf, zijn de resultaten van proefnemingen gegeven, die in tabellenvorm het overzicht vergemakkelijken. Daar de schrijver blijkbaar de groote kliniek van WINTZ heeft kunnen gebruiken, heeft hij, vanzelfsprekend, veel materiaal ter beschikking gehad, waardoor het werk ook van tal van leezame en dikwijls afschrikwekkende illustraties voorzien is kunnen worden. De meesten hiervan zullen wel uit den begintijd der radiotherapie afkomstig zijn, ofschoon, zooals de schrijver opmerkt, het met onze tegenwoordige kennis bij de beste techniek, door allerlei bijkomstige factoren toch niet mogelijk is, de stralenschade geheel te voorkomen.

Het spreekt van zelf, dat, daar ook aan het voorkomen van kwaad een groote plaats is ingeruimd, dit boek niet zonder ernstige waarschuwingen is gebleven niet te lichtvaardig over stralenterapie te denken en menigeen, wien de lust mocht bekruipt dit werk zonder behoorlijke kennis van zaken te gaan beoefenen zal, naar ik hoop, door lezing of zelfs maar na inzage van dit boek dit als een dwaling gaan inzien.

Gaarne had ik het hoofdstuk therapie wat uitgebreider behandeld gezien; het is waar: van therapie is bij uitgebreide veranderingen nauwelijks te spreken, maar het is toch juist voor hen, die geroepen zijn nog ervan te maken, wat er van te maken is, van het grootste belang te weten, welke mogelijkheden er nog zijn, en een nauwkeurige beschrijving van het beloop en de uitkomsten van be-